

İMÂM DÂRİMÎ'NİN SÜNEN'İNE KAYNAKLIĞI BAKIMINDAN İMÂM MÂLİK'İN RİVÂYETLERİ

Üzeyir Durmuş*

Öz

İmâm Mâlik tarafından nakledilen rivâyetlerin Kütüb-i Sitte'ye kaynaklığı hadis tarihi ve literatürü açısından önemli bir konudur. Dârimî'nin, Sünen'inde Mâlik'ten naklettiği rivâyetler de bu konunun bir bölümünü oluşturmaktadır. Tespitlerimize göre bu hususta günümüze kadar herhangi bir müstakil çalışma yapılmamıştır. Bu makâle kapsamında, konunun açıklığı kavuşturulması için Dârimî'nin Sünen'i baştan sona taranmış, onun Mâlik'ten rivâyetleri tek tek tespit edilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Dârimî eserinde, Mâlik'ten onun 22 farklı talebesi yoluyla toplam 137 rivâyet aktarmıştır. İlgili rivâyetlerin yaklaşık %66'sı Hâlid b. Mahled (%41), Ubeydullâh b. Abdülmecîd (%16) ve el-Hakem b. el-Mübârek (%9) tarikiyle nakledilmiştir. Dârimî'nin Mâlik'ten rivâyette ilk tercihi Mâlik'in bu talebeleridir. Dârimî, Mâlik'ten hem talebeleri hem de talebelerinin talebeleri vasıtasıyla hadis nakletmekle birlikte doğrudan onun talebelerinden aldığı rivâyetler, Mâlik'ten aktardığı rivâyetlerin yaklaşık %91'ini oluşturmaktadır. Dârimî'nin Mâlik'ten rivâyetleri, Muvatta'ın Leysî, Şeybânî, Zührî, Ka'nebî, Hadesânî, Abdurrahmân b. Kâsım, Abdullâh b. Vehb ve Ali b. Ziyâd rivâyetlerinde araştırıldığında 15'i hâric kalanının bu nüshalarda yer aldığı görülmüştür. Dârimî'nin Mâlik'ten yaptığı rivâyetlerin 121'i Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî nüshasında yer almaktadır. 1 rivâyet de Ebû Mus'ab ez-Zührî rivâyetinde tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Dârimî, Mâlik, Sünen, el-Muvatta', Rivâyet.

İMÂM MÂLİK'S NARRATIONS IN TERMS OF THE SOURCE TO İMÂM DÂRİMÎ'S SUNAN

Abstract

The source of the narrations transmitted by Imam Mâlik to al-Kutub as-Sitta is an important issue in terms of history of hadith and literature of hadith. The narrations that narrated by Dârimî from Mâlik in his Sunan also constitute a part of this subject. According to our findings, no independent study has been carried out on this issue until today. Within the scope of this article, Dârimî's Sunan was scanned from beginning to end

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Hadis Anabilim Dalı.

e-mail: uzeyirdurmus@comu.edu.tr, **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-1776-6160>

Atıf/Citation: Durmuş, Üzeyir. "İmâm Dârimî'nin Sünen'ine Kaynaklığı Bakımından İmâm Mâlik'in Rivâyetleri". *BAİD* 17 (Haziran 2023), 305-327.

in order to clarify the subject, his narrations from Mâlik were determined one by one and the following conclusions were reached: Dârimî narrated 137 narrations from Mâlik. Dârimî received these narrations through 22 Mâlik's different students. About %66 of these narratives was narrated from Hâlid b. Maḥled (%41), 'Ubeydullâh b. 'Abd al-Mecîd (%16) and el-Ḥakem b. el-Mubâarak (%9). The first preference of Dârimî in the narration from Mâlik is these students of Mâlik. Dârimî narrated hadiths from Mâlik through his students and his students's students, but Dârimî's narrations from Mâlik his direct students are about %91 of the total narratives from Mâlik. Narrations of Dârimî from Mâlik when searched in the narrations of al-Muwaṭṭa, it was observed that the remaining 15 of them were included in these narrations. Most of the narrations of Dârimî (121 narrations) from Mâlik are located in narration of al-Laysî. 1 narration has been identified in the narration of Abū Mus'ab az-Zuhrî.

Keywords: Hadith, Dârimî, Mâlik, Sunan, al-Muwaṭṭa', Narration.

Giriş

Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdurrahmân ed-Dârimî'nin (ö. 255/869) *Sünen'i*¹, İbnü's-Salâh (ö. 643/1245) ve İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1449) gibi muhaddisler² tarafından *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı kitabı olmaya İbn Mâce'nin (ö.273/887) *Sünen'*inden daha layık görülen önemli bir hadis kitabıdır. Çoğunluk tarafından *Kütüb-i Sitte*'nin altıncı kitabı olarak kabul edilen İbn Mâce'nin *Sünen'*inde yüz civarı mevzû hadis olduğu ileri sürülürken³ Dârimî'nin *Sünen'*indeki zayıf râvilerin, münker ve şazz hadislerin az olduğu

¹ *Sünen'*le ilgili bir yüksek lisans çalışması bulunmaktadır. Bkz. Ahmet Yıldırım, Dârimî ve Sünen'i (Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990).

² Bkz. Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî, *Tedribu'r-râvî fi şerhi Takrîbi'n-Nevvâi*, thk. Ahmed Ömer Hâşim (Beyrût, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1996), 1/140; Ebû Zehv, *el-Hadis ve'l-muhaddisün* (Kâhire, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1378), 418-419; Abdullah Aydın, "es-Sünen", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/142.

³ Tespitlerimize göre sadece Bûsîrî'nin *Misbâhu'z-zücâce* adlı eserinde hadis uydurduğu söylenen veya bununla itham edilen râvî içeren zevâid hadisler 115 tanedir. Bûsîrî'nin eserinin bir yerinde yalancı veya yalanla itham edilen olduğunu belirttiği bir râviyi başka yerde sadece zayıf olarak nitelediği vâkiası göz önüne alınacak olursa bu sayının çok daha fazla olacağı kolayca anlaşılabilir. Ayrıca zevâid kabilinden olmayan rivâyetlerde de sened yönünden mevzû olduğu ileri sürülen başkaca hadisler vardır. Bunlara ek olarak metin yönünden mevzû olarak değerlendirilen rivâyetler de hiç az değildir. Hepsinin toplamı 200 civarında olmaktadır. Ancak mevzû olduğu ileri sürülen bu rivâyetlerin hepsinin gerçekten öyle olduğunu söylemek –bazı isâbetsiz değerlendirmeler nedeniyle– pek mümkün görülmemektedir. Konu geniş ve bahs-i diğer olduğu için burada bu kadarıyla yetinilecektir. Detaylı bilgi için bkz. İbnü'l-Cevzî Abdurrahmân b. Ali, *el-Mevzû'ât mine'l-eḥâdişil-merfû'ât*, nşr. Nureddin Boyacılar (Riyad: 1418/1997, I-III); Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî, *Misbâhu'z-zücâce fi zevâidi İbn Mâce*, thk. Muhammed el-Müntekâ el-Keşnâvî (Beyrût: Dâru'l-Arabiyye) 1403, I-IV; M. Abdürreşid en-Nu'mânî, *el-İmâm İbn Mâce ve kitâbühü es-Sünen*, nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde (Beyrut: Mektebetü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1419), 177-180, 192-222; İsmail Lütfi Çakan, *Hadis Edebiyatı* (İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2011), 121; Musa Erkaya, *İbn Mâce'nin Hadis Kültüründeki Yeri* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004).

belirtilmiştir.⁴ Bununla birlikte İbn Mace'nin *Sünen*'i büyük oranda merfû' hadislerden oluşması yönüyle *Kütüb-i Sitte*'nin diğer beş kitabına benzediği ve onlarda olmayan birçok hadisi ihtivâ ettiği için çoğunluk tarafından altıncı kitap olarak kabul edilmiş, merfû' hadisler yanında çok fazla mevkûf ve maktû' rivâyet içerdiği için Dârimî'nin *Sünen*'i onlar tarafından bu kapsamda değerlendirilmemiştir. Sıhhat yönünden daha sağlam olduğu için bu ikinci eserin *Kütüb-i Sitte*'ye dâhil olmaya daha layık olduğunu düşünen muhaddisler kanaatimizce daha isâbetlidirler. *Kütüb-i Sitte*'nin bir parçası sayılması gereken Dârimî'nin *Sünen*'inde de diğer *Kütüb-i Sitte* kitaplarında olduğu gibi İmâm Mâlik'e (ö. 179/795) dayanan rivâyetler bulunmaktadır. Dârimî, *Sünen*'inde Mâlik'ten mütâbileriyle birlikte 137 rivâyet aktarmıştır.⁵ Dârimî, bu sayıyla Mâlik'ten 129 rivâyet nakleden Tirmizî'ye (ö. 279/892) yakın bir aktarımda bulunmuştur, ancak Dârimî'nin *Sünen*'indeki genel hadis sayısı ve onlar içindeki merfû' hadis sayısı Tirmizî'nin *Sünen*'ine göre daha az olduğu için oransal anlamda Dârimî'nin, Tirmizî'ye nispetle Mâlik'ten daha çok istifade ettiği söylenebilir.

Dârimî, ileride görüleceği üzere Mâlik'in 22 talebesinden rivâyette bulunmuştur. Tespitlerimize göre, Buhârî (ö. 256/870) 26, Müslim (ö. 261/875) 23, Ebû Dâvûd (ö. 275/889) 14, Tirmizî (ö. 279/892) 23, Nesâî (ö. 303/915) 21, İbn Mâce (ö. 273/887) ise Mâlik'in 31 talebesinden hadis nakletmiştir. Dârimî'nin en çok rivâyette bulunduğu Mâlik'in talebesi, kendisinden 56 rivâyet aktardığı Hâlid b. Mahled'dir (ö. 213/828). Mâlik'in rivâyetlerinin *Kütüb-i Sitte*'ye kaynaklığına dair yaptığımız bir dizi araştırmanın⁶ sonuçlarına göre; Buhârî, *Sahîh*'inde Abdullâh b. Yûsuf et-Tinnîsî'yi (ö. 218/833); Müslim, *Sahîh*'inde Yahyâ b. Yahyâ et-Temîmî'yi (ö. 226/840); Ebû Dâvûd, *Sünen*'inde Abdullâh b. Mesleme'yi (ö. 221/836); Tirmizî, *Sünen*'inde Ma'n b. İsbâ'ı (ö. 198/814); Nesâî, *Sünen*'inde Kuteybe b. Saîd'i (ö. 240/855) ve İbn Mâce, *Sünen*'inde Hişâm b. Ammâr'ı (ö. 245/859) Mâlik'ten rivâyet konusunda daha çok tercih etmiştir.

Bu çalışma kapsamında önce Dârimî'nin Mâlik'ten rivâyet ettiği hadislerin numaraları toplu olarak verilecek, sonra bu rivâyetlerin Leysî nüshası esas alınmak üzere gerektiği takdirde mevcut *Muvatta'* nüshalarındaki ve Abdurrahmân b. Abdullâh el-Cevherî'nin (ö. 381/991) *Müsnedü'l-Muvatta'* adlı eserindeki yerleri, terceme, sened ve metin uyumları incelenecek, daha sonra oluşan istatistikî bilgiler kaydedilecektir. Nihâyetinde Mâlik'in rivâyetlerinin

⁴ Bkz. Abdullah Aydın, *Sünen-i Dârimî* (İstanbul: Madve Yayınları, 1994), 1/61.

⁵ Sadece senedden ibâret olmayan ve sened yanında metin de içeren rivâyet sayısı 110'dir.

⁶ İlgili araştırma dizisinde *Kütüb-i Sitte*'nin tüm kitapları ayrı ayrı incelenerek her birindeki Mâlik rivâyetleri tespit edilmiştir. Bu makâle, belirtilen araştırma silsilesinin bir halkasını teşkil etmektedir.

*Sünen-i Dârimî'*ye kaynaklığı somut olarak ortaya konmuş olacaktır. Böylelikle hadis edebiyatı ve hadis tarihi açısından önemli bir konu olan Mâlik'in rivâyetlerinin *Kütüb-i Sitte'*ye kaynaklığı mevzûu, *-Sünen-i Dârimî'yi Kütüb-i Sitte'*nin altıncı kitabı sayanlar açısından- bir yönüyle aydınlığa kavuşmuş olacaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere bu çalışma, aslında bir araştırma silsilesine ait halkalardan biridir. Görüldüğü kadarıyla daha önce bu konuyu ele alan müstakil ve detaylı bir çalışma yapılmamıştır.

1. Dârimî'nin Sünen'inde Mâlik'ten Naklettiği Rivâyetler

*Sünen'*in çalışmaya esas alınan Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî tahkikli baskısında⁷ bazen aynı hadisin tahvilli veya mütâbî senedlerine ayrı numara verildiği ve bazı tekrarlar da içerdiği için Dârimî'nin Mâlik'ten naklettiği rivâyetler 137 (iki tarikten gelen 1414 numaralı rivâyet, iki hadis sayılacak olursa 138) olmaktadır.

Aşağıda bu 137 rivâyetin Sünen'deki numaralarına ait bir tablo yer almaktadır. Tabloda ilgili rivâyet mevkuf ise (V), maktû' ise (K), mütâbî' ise (M) harfi ile gösterilecek, Mâlik'in görüşleri ve onunla ilgili bilgiler için (G) harfi kullanılacak, merfû' rivâyetler için asıl olan onlar olduğu için herhangi bir belirteç kullanılmayacaktır. Kıraat yoluyla alınan hadislere (KIR) ve birden fazla rivâyetin bir araya geldiği durumlara (+) ile işâret edilecektir.

Tablo 1: Dârimî'nin Sünen'inde İmâm Mâlik'ten Nakledilen Rivâyetlerin Numaraları

467(K)	665(G)	745	756 (KIR)	763	768	769
908(G)	930(G)	943(K+G)	948(K)	961(K)	969(MV)	1070(V)
1072	1073(V)	1098	1099	1100(V)	1172(V)	1223
1258	1285	1291	1324	1347	1348(M)	1349
1382	1400	1414(2)	1426(M)	1433	1451	1457
1477	1484	1486	1494	1500	1540	1556
1569	1570(M)	1571	1577	1578	1589	1590
1607	1614	1625	1631	1686	1695	1700(G)
1702(+G)	1705(V)	1710	1714	1726	1745	1749
1758(M)	1831	1832(M)	1841	1850	1853	1882
1888	1919	1938	1949	1981	1992	1999

⁷ Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî, *Sünenü'd-Dârimi* (Suûdi Arabistan: Dâru'l-Muğni, 2000).

2006	2023	2030	2033	2048	2050	2054(KİR)
2062	2073	2089	2094	2130	2131(M)	2135
2142	2167	2179	2225	2226(+G)	2234	2235(M)
2238	2260(V)	2263	2268	2275	2278	2282
2293	2295	2296(M)	2299	2308	2333	2368
2371	2383	2386	2423	2473	2500	2524
2538	2539(M)	2544	2597	2601	2607 (KİR)	2609
2614	2617	2628	2677	2692	2712	2717
2799	2826	2856	3156(K+G)			

Bu 137 rivâyet, yukarıda da belirtildiği üzere tekrarları,⁸ mütâbileri⁹ ve Mâlik'in görüşlerini¹⁰ de içermektedir. Bunlar çıkarılıp sadece farklı hadis metinlerinin tespiti yapıldığında kalan rakam 110 olmaktadır. Bunların 105'i merfû', 3'ü mevkûf,¹¹ 2'si ise maktû'¹² hadistir. Buna göre konuyla ilgili oransal tablo şöyle olmaktadır:

Tablo 2: Dârimî'nin *Sünen*'inde İmâm Mâlik'ten Nakledilen Rivâyetlerin Türleri

Hadis Türü	Rivâyet Sayısı	Yaklaşık Oran
Merfû'	105	%95
Mevkûf ve maktû'	5	%5

Dârimî'nin *Sünen*'i bir sayıma göre 1883 merfû', 1319 mevkûf ve maktû' hadis içermektedir.¹³ Bu yönüyle Mâlik'in *Muvatta'* ile benzeşmektedir. Ancak tablodan anlaşılacağı üzere Dârimî, mevkûf ve maktû' rivâyetler noktasında Mâlik'in rivâyetlerini çok tercih etmemiştir.

⁸ Tablo 3'teki 23-26-27, 36-51, 40-52, 4-84, 85-87, 93-94, 20-100, 106-108, 59-116, 75-118, 39-122, 10-11, 17-18, 25-31, 89-90, 97-98, 120-121 sıra numaralı hadisler. Hadislerin 18'i tekrardır.

⁹ Tablo 3'teki 13, 18, 27, 32, 64, 66, 90, 98, 108 ve 121 sıra numaralı hadisler. Bunlardan 18, 27, 90, 98, 108 ve 121 sıra numaralı hadisler aynı zamanda tekrar gruba girmektedir. Toplam sayı tespit edilirken bu durum dikkate alınmıştır. Tekrar olmayan mütâbiler 4'tür.

¹⁰ Tablo 3'teki 2, 8, 9, 56 ve 137 sıra numaralı hadisler. Belirlediğimiz kapsamda Mâlik'ten 5 görüş nakledilmiştir.

¹¹ Tablo 3'teki 14, 16 ve 19 sıra numaralı hadisler.

¹² Tablo 3'teki 1 ve 12 sıra numaralı hadisler.

¹³ Bkz. Aydın, "es-Sünen", 38/142.

2. Sünen ve Muvatta' Rivâyetleri Arasında Uyum Karşılaştırması

Dârimî'nin Mâlik'ten naklettiği rivâyetlerin günümüze ulaşabilen *Muvatta'* nüshalarındaki rivâyetlerle karşılaştırılması, Dârimî'nin ve diğer *Muvatta'* râvîlerin Mâlik'ten rivâyetteki başarı oranları ve hadislerin sonraki nesillere korunarak aktarılıp aktarılmadığı konusunda bir fikir verecektir. Belirtilen karşılaştırmayı burada yapmak makâle sınırlarını çok aşacağı için onun yerine yapılan karşılaştırmaların sonuçları anahatlarıyla ortaya konulacaktır. Bu karşılaştırma kapsamında *Sünen*'deki Mâlik rivâyetleri öncelikle *Muvatta'*ın Leysî nüshasında araştırılacak, rivâyet orada bulunduğu takdirde bu nüshanın kaynak gösterilmesiyle yetinilecektir. Leysî nüshasında bulunamayan rivâyetler için ise diğer nüshalara, onlarda da bulunamaması durumunda Cevherî'nin *Müsnedü'l-Muvattâ'* adlı eserine mürâcaat edilecektir. Sonuçların kaydedilmesi çerçevesinde önce rivâyetin sıra numarası ile *Sünen*'deki numarası ve yeri, sonra –varsa– *Muvatta'*daki yeri, daha sonra da sırasıyla bab başlıkları, sened ve metinleri arasındaki uyuma dair bilgi verilecektir. Kolaylık olması açısından başlık, sened ve metinlerle ilgili olarak aynı iseler A, farklı iseler F, çok benzer iseler Ç, benzer iseler B harfi sembol olarak kullanılacaktır. İki rivayet arasında (ف) ve (و) harflerinin birbiri yerine kullanımı gibi durumlar yok sayılacak fakat bir iki harften fazla farklılık dikkate alınacaktır. Ayrıca rivâyet mevkuf ise (V), maktû' ise (K), mütâbi' ise (M) harfi ile gösterilecek, Mâlik'in görüşleri ve onunla ilgili bilgiler için (G) harfi kullanılacak, merfû' rivâyetler için herhangi bir belirteç kullanılmayacaktır. Rivâyetlerden birinin eksik diğerinin tam veya birinin özet diğerinin geniş metin olması durumunda, kısa olan *Muvatta'*daysa TK, *Sünen*'deyse KT ile gösterilecektir.

Bu kurallar çerçevesinde oluşturulan tablo aşağıdadır.

Mukaddime (2 Hadis)

No	Sünen	<i>Muvatta'</i>	Başlık	Sened	Metin
1/467	Mukaddime, 42 (G)	-			
2/665	Mukaddime, 53 (G)	-			

1. Tahâret (18 Hadis)

No	Sünen	<i>Muvatta'</i>	Başlık	Sened	Metin
3/745	Tahâret, 45	Tahâret 31	F	A	KT
4/756	Tahâret, 53	Tahâret, 12	F	A	Ç
5/763	Tahâret, 58	Tahâret, 13	F	A	Ç
6/768	Tahâret, 63	Tahâret, 110	B	A	Ç
7/769	Tahâret, 64	Tahâret, 16	F	A	A
8/908	Tahâret, 94 (G)	-			
9/930	Tahâret, 95 (G)	-			
10/943	Tahâret, 96 (K+G)	Talâk, 71	F	A	Ç
11/948	Tahâret, 96 (K)	Talâk, 71	F	A	A

12/961	Tahâret, 97 (K)	Tahâret, 101	F	A	Ç
13/969	Tahâret, 97 (V+M)	Tahâret, 100	F	A	Ç
14/1070	Tahâret, 106 (V)	Tahâret, 87	F	A	A
15/1072	Tahâret, 107	Tahâret, 93	B	A	A
16/1073	Tahâret, 107 (V)	Tahâret, 95	B	A	A
17/1098	Tahâret, 108	Tahâret, 102	F	Ç	A
18/1099	Tahâret, 108(M)	Tahâret, 102	F	A	A
19/1100	Tahâret, 108 (V)	Tahâret, 88	F	A	Ç
20/1172	Tahâret, 113 (V)	-			

2. Salât (33 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
21/1223	Salât, 2	Vukûtu's-salât, 1-2	Ç	A	Ç
22/1258	Salât, 22	Vukûtu's-salât, 5	F	A	Ç
23/1285	Salât, 41	Salât, 16	F	A	TK
24/1291	Salât, 44	Salâtü'l-cemâa, 16	B	A	Ç
25/1324	Salât, 61	Kasru's-salât, 31	F	A	Ç
26/1347	Salât, 71 (Bkz. 23)	Salât, 16	F	A	Ç
27/1348	Salât, 71 (M)	Salât, 16	F	A	A
28/1349	Salât, 71	Salât, 47	F	B	B
29/1382	Salât, 85	Kasru's-salât, 67	Ç	A	TK
30/1400	Salât, 93	Kasru's-salât, 81	F	A	Ç
31/1414	Salât, 101	Kasru's-salât, 31	F	A	KT
32/1426	Salât, 109 (M)	Salâtü'l-cemâa, 21	B	A	Ç
33/1433	Salât, 114	Kasru's-salât, 57	F	A	Ç
34/1451	Salât, 125	Kasru's-salât, 33	F	A	KT
35/1457	Salât, 130	Kasru's-salât, 34	F	A	Ç
36/1477	Salât, 144	Kasru's-salât, 69	F	A	Ç
37/1484	Salât, 146	Salâtü'l-leyl, 29	B	A	Ç
38/1486	Salât, 147	-			
39/1494	Salât, 151	Kasru's-salât, 28	A	A	Ç
40/1500	Salât, 155	Salâtü'l-leyl, 13	F	A	Ç
41/1540	Salât, 176	Salât, 65	F	A	Ç
42/1556	Salât, 182	Kasru's-salât, 2	Ç	A	KT
43/1569	Salât, 187	Salâtü'l-kusûf, 2	B	A	KT
44/1570	Salât, 187	Salâtü'l-kusûf, 1	B	A	-
45/1571	Salât, 187	Salâtü'l-kusûf, 3	B	A	KT
46/1577	Salât, 190	Cumua, 5	B	A	A
47/1578	Salât, 190	Cumua, 4	B	A	A
48/1589	Salât, 195	Cumua, 6	B	A	Ç
49/1590	Salât, 195	Ebû Mus'ab (437)	B	A	Ç
50/1607	Salât, 203	Cumua, 19	A	A	Ç
51/1614	Salât, 207 (Bkz. 36)	Kasru's-salât, 69	F	A	KT
52/1625	Salât, 210 (Bkz. 40)	Salâtü'l-leyl, 13	B	A	Ç
53/1631	Salât, 213	Salâtü'l-leyl, 15	B	A	KT

3. Zekât (7 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
54/1686	Zekât, 18	Sadaka, 7	Ç	A	KT
55/1695	Zekât, 23	Sadaka, 2	F	A	Ç
56/1700	Zekât, 25 (G)	-			
57/1702	Zekât, 27 (+G)	Zekât, 52	Ç	A	Ç
58/1705	Zekât, 27	Zekât, 53	Ç	A	KT
59/1710	Zekât, 30	Ukûl, 12	F	A	A
60/1714	Zekât, 33	Sadaka, 4	F	A	Ç

4. Savm (4 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
61/1726	Savm, 3	Sıyâm, 1	B	A	A
62/1745	Savm, 14	Sıyâm, 39	A	A	Ç
63/1749	Savm, 15	Sıyâm, 21	Ç	A	Ç
64/1758	Savm, 19 (M)	Sıyâm, 28	F	A	Ç

5. Menâsik (11 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
65/1831	Menâsik, 5	Hac, 22	B	A	TK
66/1832	Menâsik, 5 (M)	Hac, 23	B	A	Ç
67/1841	Menâsik, 9	Hac, 8	B	A	KT
68/1850	Menâsik, 14	Hac, 34	B	A	Ç
69/1853	Menâsik, 16	Hac, 37	Ç	A	A
70/1882	Menâsik, 27	Hac, 107	F	A	Ç
71/1888	Menâsik, 31	Hac, 224	F	A	KT
72/1919	Menâsik, 48	Hac, 43	F	A	TK
73/1938	Menâsik, 58	Hac, 218	F	Ç	Ç
74/1949	Menâsik, 65	Hac, 242	F	A	KT
75/1981	Menâsik, 88	Hac, 247	F	A	Ç

6. Edâhî (6 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
76/1992	Edâhî, 3	Dahâyâ, 1	F	A	KT
77/1999	Edâhî, 5	Dahâyâ, 9	F	A	KT
78/2006	Edâhî, 7	Dahâyâ, 4	F	A	B
79/2023	Edâhî, 18	Sayd, 13	F	A	B
80/2030	Edâhî, 20	Sayd, 18	B	A	Ç
81/2033	Edâhî, 21	Nikâh, 41	F	A	Ç

7. Sayd (3 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
82/2048	Sayd, 2	İsti'zân, 12	F	A	A
83/2050	Sayd, 3	İsti'zân, 14	F	A	Ç
84/2054	Sayd, 6 (Bkz. 4)	Tahâret, 12	F	A	Ç

8. Et'ime (6 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
85/2062	Et'ime, 1	Sıfetu'n-Nebî, 32	F	A	A
86/2073	Et'ime, 9	Sıfetu'n-Nebî, 6	B	A	A
87/2089	Et'ime, 15 (Bkz. 85)	Sıfetu'n-Nebî, 32	F	A	A
88/2094	Et'ime, 19	Nikâh, 51	F	A	KT
89/2130	Et'ime, 41	İsti'zân, 20	Ç	Ç	Ç
90/2131	Et'ime, 41 (M)	İsti'zân, 20	Ç	A	Ç

9. Eşribe (4 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
91/2135	Eşribe, 3	Eşribe, 11	F	A	TK
92/2142	Eşribe, 8	Eşribe, 9	F	A	Ç
93/2167	Eşribe, 21	Sıfetu'n-Nebî, 12	F	Ç	KT
94/2179	Eşribe, 27 (Bkz. 93)	Sıfetu'n-Nebî, 12	F	Ç	KT

10. Rû'ya (Mâlik'ten rivâyet bulunmamaktadır.)**11. Nikâh (15 Hadis)**

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
95/2225	Nikâh, 8	Nikâh, 20	F	A	Ç
96/2226	Nikâh, 9	Nikâh, 24	F	A	Ç
97/2234	Nikâh, 13	Nikâh, 4	B	A	A
98/2235	Nikâh, 13 (M)	Nikâh, 4	B	A	A
99/2238	Nikâh, 14	Nikâh, 25	F	A	Ç
100/2260	Nikâh, 30 (Bkz. 20)	-			
101/2263	Nikâh, 33	Radâ', 16	F	A	A
102/2268	Nikâh, 35	-			
103/2275	Nikâh, 39	Talâk, 34	Ç	A	KT
104/2278	Nikâh, 39	Talâk, 35	Ç	A	KT
105/2282	Nikâh, 41	Akdiyye, 20	F	A	KT
106/2293	Nikâh, 48	Radâ', 1	F	A	Ç
107/2295	Nikâh, 48	Radâ', 15	F	A	A
108/2296	Nikâh, 48 (M) (Bkz. 106)	Radâ', 1	F	A	A
109/2299	Nikâh, 49	Radâ', 17	F	A	Ç

12. Talâk (2 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
110/2308	Talâk, 1	Talâk, 53	F	A	Ç
111/2333	Talâk, 14	Talâk, 87	F	A	KT

13. Hudûd (2 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
112/2368	Hudûd, 16	Hudûd, 8	F	A	TK
113/2371	Hudûd, 18	Hudûd, 14	F	A	Ç

14. Nüzûr ve Eymân (2 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
114/2383	Nüzûr, 3	Nüzûr, 8	F	A	A
115/2386	Nüzûr, 6	Nüzûr, 14	F	A	A

15. Diyât (1 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
116/2423	Diyât, 19	Ukûl, 12	F	A	A

16. Cihâd (1 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
117/2473	Cihâd, 36	Cihâd, 45	F	A	Ç

17. Siyer (5 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
118/2500	Siyer, 20 (Bkz. 75)	Hac, 247	F	A	Ç
119/2524	Siyer, 41	Cihâd, 15	B	A	Ç
120/2538	Siyer, 54	-			
121/2539	Siyer, 54 (M)	-			
122/2544	Siyer, 59 (Bkz. 39)	Kasru's-salât, 28	F	A	KT

18. Buyû' (7 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
123/2597	Buyû', 21	Buyû', 10	A	A	Ç
124/2601	Buyû', 25	Buyû', 41	F	Ç	A
125/2607	Buyû', 31	Buyû', 89	F	A	Ç
126/2609	Buyû', 33	Buyû', 95	F	A	KT
127/2614	Buyû', 36	İtk, 20	F	A	Ç
128/2617	Buyû', 39	Câmi', 1	F	A	A
129/2628	Buyû', 48	Buyû', 84	F	A	A

19. İsti'zân (4 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
130/2677	İsti'zân, 7	Selâm, 3	F	A	Ç
131/2692	İsti'zân, 22	-			
132/2712	İsti'zân, 40	İsti'zân, 39	F	A	Ç
133/2717	İsti'zân, 44	-			

20. Rikâk (3 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
134/2799	Rikâk, 44	Şear, 13	Ç	A	Ç
135/2826	Rikâk, 68	-			
136/2856	Rikâk, 93	-			

21. Ferâiz (1 Hadis)

No	Sünen	Muvatta'	Başlık	Sened	Metin
137/3156	Ferâiz, 45(G)	Ferâiz, 16	B	-	Ç

22. Vesâyâ (Mâlik'ten rivâyet bulunmamaktadır.)**23. Fedâilü'l-Kur'ân** (Mâlik'ten rivâyet bulunmamaktadır.)

Dârimi, mukaddime ve onu takip eden 23 kitaptan oluşan *Sünen*'inde Rüyâ, Vesâyâ ve Fedâilü'l-Kur'ân (10, 22 ve 23. kitaplar) hâriç toplam 20 kitap ve mukaddimedede Mâlik'ten rivâyette bulunmuştur. Dolayısıyla Dârimî'nin, *Sünen*'in neredeyse tüm bölümlerinde Mâlik'ten nakilde bulunduğu söylenebilir. Ancak Dârimî bu rivâyetleri, 61 kitaptan oluşan *Muvatta*'ın sadece 31 bölümünden nakletmiş, diğer yarısından nakilde bulunmamıştır. Rivâyette bulunduğu 31 bölüm alfabetik sırayla şunlardır: Akdiyye, Buyû', Câmî', Cihâd, Cumua, Dahâyâ, Eşribe, Ferâiz, Hac, Hudûd, İtk, İsti'zân, Kasru's-salât, Nikâh, Nüzûr, Radâ', Sadaka, Salât, Salâtu'l-cemâa, Salâtu'l-kusûf, Salâtu'l-leyl, Sayd, Selâm, Sıfetu'n-Nebî, Sıyâm, Şear, Tahâret, Talâk, Ukûl, Vukûtu's-salât, Zekât.

Dârimî'nin Mâlik'ten naklettiği 137 rivâyetin 134'ü semâ, 3'ü ise kırâat yoluyla alınmıştır.

Tablo 4: Dârimî'nin *Sünen*'inde İmâm Mâlik'ten Nakledilen Rivâyetlerin Tahammül Yolları

Yöntem	Rivâyet Sayısı	Yaklaşık Oran
Semâ'	134	%98
Kırâat	3 (756, 2054, 2607)	%2

Sünen'de nakledilen 137 hadisin 124'ü merfû' (1172, 1705 ve 2260 hükmen merfû'dur), 4'ü mevkûf, 4'ü maktû'dur. Yine maktû' kapsamına giren 5 rivâyet ise sadece Mâlik'in görüşlerinden ibârettir.

Tablo 5: Dârimî'nin *Sünen*'inde İmâm Mâlik'ten Nakledilen Rivâyetlerin Çeşitleri

Hadis Türü	Rivâyet Sayısı	Yaklaşık Oran
Merfû'	123	%91
Mevkûf	4	%3
Maktû'	9	%6

Dârimî'nin Mâlik'ten naklettiği 137 rivâyetten 121'i Leysî, 1'i Zührî nüshasında yer almakta; 15'i ise mevcut *Muvatta*' nüshalarında ve *Müsnedü'l-Muvatta*' adlı eserde bulunmamaktadır. Belirtilen kaynaklarda bulunamayan hadislerin sayısı, girişte değindiğimiz araştırmamızın sonuçlarına göre; Buhârî'nin *Sahîh*'i için 29, Müslim'in *Sahîh*'i için 20, Ebû Dâvûd'un *Sünen*'i için 13, Tirmizî'nin *Sünen*'i için 4, Nesâî'nin *Sünen*'i için 9 ve İbn Mâce'nin *Sünen*'i için (tekrar olan biri çıkarıldığında) 3'tür.

Bu rivâyetlerin *Sünen'*deki numaraları, türleri ve tüm rivâyetlere (137) oranları aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 6: Mevcut *Muvatta'* Nüshalarında Bulunamayan Rivâyetler

Hadis Türü	Hadis Numarası	Yaklaşık Oran
Merfû'	10 Adet (1172, 1486, 2260, 2268, 2538, 2539, 2692, 2717, 2826, 2856)	%7
Mevkûf	1 Adet (467)	%1
Mâlik'in Görüşü	4 Adet (665, 908, 930, 1700)	%4

Görüldüğü üzere, belirtilen kaynaklarda bulunamayan 15 rivâyetin, 137 rivâyetin yaklaşık %11'ini oluşturduğu görülmektedir.

Aşağıda *Muvatta'* nüshalarında ve günümüze ulaşamayan birçok *Muvatta'* nüshasındaki rivâyetlerin çoğunluğunu ihtivâ eden Cevherî'nin *Müsnedü'l-Muvatta'*nda bulunamayan 15 rivâyet, onların *Sünen'*deki sıra numaraları ve diğer *Kütüb-i Sitte* müelliflerinin onları Mâlik'ten rivâyet edip etmediği hakkında bilgi verilecektir.¹⁴

467 - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَلْفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: جَاءَ الزُّهْرِيُّ بِحَدِيثٍ فَلَقِينَهُ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ، فَأَخَذْتُ بِلِجَامِهِ، فَقُلْتُ: "يَا أَبَا بَكْرٍ! أَعِدْ عَلَيَّ الْحَدِيثَ الَّذِي حَدَّثْتَنَا بِهِ." قَالَ: "وَتَسْتَعِيدُ الْحَدِيثَ؟" قَالَ: قُلْتُ: "وَمَا كُنْتَ تَسْتَعِيدُ الْحَدِيثَ؟" قَالَ: "لَا." قُلْتُ: "وَلَا تَكْتُبُ؟" قَالَ: "لَا."

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte'*de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

665 - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ، حَدَّثَنَا مَطْرَفٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، أَنَّهُ كَانَ يَرَى الْعُرْضَ وَالْحَدِيثَ سَوَاءً.

Bu hadis, Buhârî tarafından Mâlik'ten muallak olarak rivâyet edilmiştir.¹⁵

908 - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: قَرَأْتُ عَلَى زَيْدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَالِكِ هُوَ ابْنُ أَنَسٍ، قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَةِ كَانَ حَيْضُهَا سَبْعَةَ أَيَّامٍ فَرَادَتْ حَيْضَتُهَا. قَالَ: "تَسْتَظْهُرُ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ."

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte'*de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

930 - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: قَرَأْتُ عَلَى زَيْدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَالِكِ، قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَةِ تَظْهُرُ بَعْدَ الْعَصْرِ، قَالَ: "نُصَلِّي الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ." قُلْتُ: "فَإِنْ كَانَ ظُهْرُهَا قَرِيبًا مِنْ مَغِيبِ الشَّمْسِ." قَالَ: "نُصَلِّي الْعَصْرَ، وَلَا نُصَلِّي الظُّهْرَ، وَلَوْ أَنَّهَا لَمْ تَظْهُرْ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ، لَمْ يَكُنْ عَلَيَّهَا شَيْءٌ." سَأَلَ عَبْدُ اللَّهِ: تَأْخُذُ بِهِ؟ قَالَ: لَا.

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte'*de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

¹⁴ Rivâyetler *Kütüb-i Sitte'*de, içinde Mâlik'in olmadığı bir senedle nakledildiği takdirde bu durum dikkate alınmayacaktır. Zira burada aranan, ilgili rivâyetlerin Mâlik'ten nakilleridir.

¹⁵ Buhârî, "İlim", 6 (Bab başlığında).

1172 - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛ أَنَّ الْيَهُودَ قَالُوا لِلْمُسْلِمِينَ: "مَنْ آتَى امْرَأَتَهُ وَهِيَ مُدْبِرَةٌ، جَاءَ وَلَدُهُ أَحْوَلٌ." فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {بِنِسَاؤِكُمْ حَزْتُ لَكُمْ فَأْتُوا حَزَّتْكُمْ أَلَى شِئْتُمْ} [البقرة: 223].

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte*'de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

1486 - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ، فَإِنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ، كَلَّمَنِي بِهَا، وَإِلَّا، خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ.

Bu hadis, Tirmizî tarafından da Mâlik'ten rivâyet edilmiştir.¹⁶

1700 - أَخْبَرَنَا يَغْلَى، وَأَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ يَمْتَلِئُ الْبَيْضَةَ مِنْ ذَهَبٍ أَصَابَهَا فِي بَعْضِ الْمَغَازِي - قَالَ أَحْمَدُ فِي بَعْضِ الْمَعَادِينِ وَهُوَ الصَّوَابُ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ خُذْهَا مِنِّي صَدَقَةٌ، فَوَاللَّهِ مَا لِي مَالٌ غَيْرُهَا، فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ جَاءَهُ عَنْ رُكْبَةِ الْأَيْسَرِ، فَقَالَ: مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ جَاءَهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ قَالَ: «هَاتِيهَا.» مُغْضَبًا، فَحَدَفَهُ بِهَا حَدَفَةً لَوْ أَصَابَهُ لَوَجَعَهُ - أَوْ عَقَرَهُ - ثُمَّ قَالَ: «نَعْمِدُ أَحَدَكُمْ إِلَى مَالِهِ لَا يَمْلِكُ غَيْرَهُ فَيَتَصَدَّقُ بِهِ، ثُمَّ يَقْعُدُ يَتَكَفَّفُ النَّاسَ، إِنَّمَا الصَّدَقَةُ عَنْ ظَهْرِ غِيٍّ، خُذِ الَّذِي لَكَ لَا حَاجَةَ لَنَا بِهِ.» فَأَخَذَ الرَّجُلُ مَالَهُ وَذَهَبَ.

قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: كَانَ مَالِكٌ يَقُولُ: "إِذَا جَعَلَ الرَّجُلُ مَالَهُ فِي الْمَسَاكِينِ يَتَصَدَّقُ بِئُلْتِ مَالِهِ."

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte*'de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

2260 - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ الْيَهُودَ، قَالُوا لِلْمُسْلِمِينَ: "مَنْ آتَى امْرَأَتَهُ وَهِيَ مُدْبِرَةٌ جَاءَ وَلَدُهُ أَحْوَلٌ." فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {بِنِسَاؤِكُمْ حَزْتُ لَكُمْ فَأْتُوا حَزَّتْكُمْ أَلَى شِئْتُمْ} [البقرة: 223].

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte*'de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

2268 - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الرَّزَّادِ، عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا الْمَرْأَةُ كَالصَّلَعِ، إِنْ تُقَمَّهَا، تَكْسِرُهَا، وَإِنْ تَسْتَمْتَعُ بِهَا، تَسْتَمْتَعُ وَفِيهَا عَوْجٌ»

Bu hadis, Buhârî tarafından da Mâlik'ten rivâyet edilmiştir.¹⁷

2538 - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نِيَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّا لَا نَسْتَعِينُ بِمُسْرِكٍ.»

2539 - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، عَنْ رُوْحٍ، عَنْ مَالِكِ، عَنْ فَضِيلِ هُوَ ابْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ هُوَ الْخَطْمِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نِيَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَطْوَلَ مِنْهُ.

Bu iki rivâyet Müslim¹⁸, Ebû Dâvûd¹⁹, Tirmizî²⁰ ve İbn Mâce²¹ tarafından da Mâlik'ten rivâyet edilmiştir.

¹⁶ Tirmizî, "Salât", 197 (No. 418).

¹⁷ Buhârî, "Nikâh", 79 (No. 5184).

¹⁸ Müslim, "Cihâd", 150 (No. 1817).

2692 - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنبَأَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي النَّصْرِ، عَنْ زُرْعَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ - قَالَ: جَلَسَ عِنْدَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفَخِذِي مُنْكَشِفَةً. فَقَالَ: «حَمَّرْ عَلَيَّكَ، أَمَا عَلِمْتَ، أَنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ.»

Ebû Dâvûd tarafından da Mâlik'ten rivâyet edilmiştir.²²

2717 - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي الْجَرَّاحِ، مَوْلَى أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْعَيْرُ الْبَيْ فِيهَا الْجَرَسُ، لَا تَصْحَبُهَا الْمَلَائِكَةُ.»

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte*'de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

2826 - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " لَا تُظْرُونِي كَمَا تُظْرِي النَّصَارَى عَيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ، وَلَكِنْ قُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ."

Bu hadisin *Kütüb-i Sitte*'de Mâlik'ten rivâyeti bulunmamaktadır.

2856 - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنبَأَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ فِي هَرَّةٍ، فَقِيلَ: لَا أَنْتِ أَطْعَمْتِهَا وَسَقَيْتِهَا، وَلَا أَنْتِ أُرْسَلْتِهَا فَتَأْكُلِ مِنْ حَشَاشِ الْأَرْضِ."

Bu hadis, Buhârî tarafından da Mâlik'ten rivâyet edilmiştir.²³

Görüldüğü üzere, bu 15 rivâyet içinde yer alan 10 merfû' rivâyetin 6'sının naklinde, diğer *Kütüb-i Sitte* müelliflerinden bir veya birkaçı Dârimî'ye iştirâk etmektedir. Sadece 1172, 2260, 2717 ve 2856 numaralı merfû' rivâyetlerde Dârimî, Mâlik'ten rivâyetinde yalnız kalmaktadır. 1172 ve 2260 numaralı hadisler aynı metne sahip olduğu için, Dârimî'nin teferrüd ettiği merfû' hadis sayısı 3'e inmektedir. Bunların dışında, Dârimî, Mâlik'ten naklettiği 5 görüştür -665 numaralı *Sünen* hadisi dışındaki- 4'ünde de teferrüd etmiştir.

Dârimî'nin bab başlıkları, genellikle Mâlik'ten farklıdır. Bununla birlikte aynı²⁴ ve çok benzer²⁵ bab başlıkları da yok değildir. Bunlar tesadüf veya kısmen esinlenme kapsamında değerlendirilebilir.

Dârimî'nin Mâlik'ten rivâyetleri, çok basit bazı farklar hâricinde genellikle *Muvatta*'daki rivâyetlerle birebir uyumludur. Burada dikkat çeken bir durum

¹⁹ Ebû Dâvûd, "Cihâd", 153 (No. 2732).

²⁰ Tirmizî, "Siyer", 10 (No. 1558).

²¹ İbn Mâce, "Cihâd", 27 (No. 2832).

²² Ebû Dâvûd, "Hammâm", 2 (No. 4014).

²³ Buhârî, "Müsâkât", 9 (No. 2365).

²⁴ Örneğin bkz. Ana tabloda 39, 50 ve 62. sıradaki rivâyetler.

²⁵ Örneğin bkz. Ana tabloda 29, 42, 54, ve 58. sıradaki rivâyetler.

Dârimî'nin sık sık Mâlik'in rivâyetlerini ihtisâr ederek aktarmasıdır.²⁶ Aksi durum da nadiren görülmektedir.²⁷

Dârimî *Sünen*'inde Mâlik'ten doğrudan rivâyette bulunmamaktadır. Onan naklettiği rivâyetler Mâlik'in talebelerinden ya da talebelerinin talebelerinden gelmektedir.

Dârimî'nin doğrudan rivâyette bulunduğu Mâlik'in talebeleri şunlardır:²⁸

1. Hâlid b. Mahled (ö. 213/828) – 56 hadis

Güvenilirliği tartışmalıdır. Ahmed b. Hanbel, münker hadisler naklettiğini söylemiştir. Yahyâ b. Maîn onun hakkında “mâ bihi be’s” demiş, Ebû Hâtim ise “hadisleri yazılabilir” hükmünü vermiştir. Ebû Dâvûd da sadûk fakat Şîi olduğunu belirtmiştir.²⁹ Bununla birlikte naklettiği rivâyetlerin *Muvatta'* ile uyumunda kayda değer bir fark bulunmamakta olup Buhârî ve Müslim de kendisinden onlarca hadis rivâyet etmiştir.³⁰ Hâlid b. Mahled *Sünen*'deki şu hadislerin râvisidir.

948	961	1072	1073	1098	1099	1100	1347	1400	1484
1500	1577	1578	1589	1590	1607	1625	1702	1705	1710
1745	1749	1841	“850	1853	1888	1892	1999	2023	2030
2050	2062	2089	2130	2135	2179	2226	2234	2238	2260
2263	2268	2308	2368	2371	2383	2423	2473	2524	2597
2601	2609	2614	2628	2677	2712				

2. Ebû Ali el-Hanefî Ubeydullâh b. Abdülmecîd (ö. 209/824) - 22 hadis

Dârimî kendisini bazen Ebû Ali el-Hanefî olarak bazen de Ubeydullâh b. Abdülmecîd şeklinde zikretmekte olup sikadır.³¹ Şu 22 rivâyet ondan gelmiştir:

1223	1258	1291	1324	1349	1382	1414	1451	1457	1494
1540	1556	1726	1758	2006	2073	2142	2225	2275	2333
2544	2617								

²⁶ Bkz. Ana tabloda 3, 31, 34, 42, 43, 45, 51, 53, 54, 58, 67, 71, 74, 76, 77, 88, 93, 94, 103, 104, 105, 111, 122 ve 126. sıradaki rivâyetler.

²⁷ Bkz. Ana tabloda 23, 29, 65, 72, 91 ve 112. sıradaki rivâyetler.

²⁸ Yaptıkları rivâyet sayısına göre sıralanmışlardır. Rivâyet sayıları eşit olduğu takdirde Türkçe alfabetik sıra dikkate alınmıştır.

²⁹ Yûsuf b. Abdurrahmân el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl* (Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1980), 8/163-165.

³⁰ Örneğin bkz. Buhârî, “İlim”, 5 (No. 62); Müslim, “Tahâret”, 34 (No. 246).

³¹ Bkz. İbn Hacer Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb* (Hindistan: Matbaatü Dâireti'l-Meârif, 1326), 7/34.

3. el-Hakem b. el-Mübârek (ö. 213/828) - 12 hadis

Hakkında İbn Mende “sika râvilerden biridir” demiş İbn Hibbân da onu *es-Sikât*'ında zikretmiştir.³² Şu 12 hadis ondan nakledilmiştir:

745	763	1686	1695	1714	2048	2386	2607	2692	2717
2799	2856								

4. Abdullâh b. Mesleme [b. Ka'neb /el-Ka'nebî] (ö. 221/836) – 6 hadis

Mâlik'in talebelerinden olup sikadır.³³ 1477, 943, 969, 1070, 1414, 1938 ve 2282 numaralı hadisler ondan rivâyet edilmiştir.

5. Osmân b. Ömer [b. Mûsâ] (ö. ?) – 5 hadis

Sikadır. İbn Hibbân, onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir.³⁴ 768, 1285, 1348, 1426 ve 2826 numaralı hadisler ondan nakledilmiştir.

6. Ahmed b. Abdullâh b. Yûnus (ö. 227/842) - 5 hadis

Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtim ve Nesâî gibi muhaddislerin sika olduğunu belirttiği bir râvidir.³⁵ 1172, 1831, 1832, 1882 ve 2033 numaralı hadislerin râvisidir.

7. Zeyd b. Yahyâ [b. Ubeyd el-Huzâî] (ö. 207/822) - 3 hadis

Sikadır.³⁶ 908, 930 ve 2131 numaralı hadislerin râvisidir.

8. Abdullâh b. Hâlid b. Hâzim (ö. ?) - 2 hadis

İbn Ebî Hâtim'in “şeyh”³⁷, İbn Hibbân'ın ise *es-Sikât*'ta zikredip “garîb rivâyetler nakleder”³⁸ dediği bir râvidir. 1981 ve 2500 numaralı hadisleri nakletmiştir.

9. Ebû Âsım [ed-Dahhâk b. Mahled] (ö. 212/827) – 2 hadis

Şeyhül-muhaddisîn olarak anılan sika bir râvidir.³⁹ 1477 ve 1614 numaralı hadisler ondan nakledilmiştir.

³² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/133.

³³ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed ez-Zehabî, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ* (Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1985), 10/260.

³⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/464-466.

³⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/377-378.

³⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/119.

³⁷ İbn Ebî Hâtim Abdurrahmân b. Muhammed er-Râzî, *el-Cerh ve't-ta'dîl* (Beyrût: Dâru İhyâit-Turâsî'l-Arabî, 1952), 5/45.

³⁸ Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî, *es-Sikât* (Hindistan: Dâiretü'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1973), 8/350.

10. Ebû Nuaym [el-Fadl b. Dükeyn] (ö. 219/834) - 2 hadis

Zehebî'nin büyük hâfız ve şeyhülislâm diye tavsîf ettiği⁴⁰ bir râvidir. 1919 ve 2094 numaralı hadislerin râvisidir.

11. İshâk b. İsâ (ö. 224/839) – 2 hadis

Mâlik'in talebelerinden olup sikadır. Sâlih b. Muhammed "lâ be'se bih, sadûk", Ebû Hâtim ise "sadûk" olduğunu söylemiştir.⁴¹ *Sünen'*deki 2167 ve 2235 numaralı hadislerin râvisidir.

12. Muhammed b. el-Mübârek (ö. 215/830)- 2 hadis

İclî ve Ebû Hâtim sika olduğunu söylemiş, İbn Hibbân da onu *es-Sikât'*ta zikretmiştir.⁴² 756 ve 2054 numaralı hadislerin râvisidir.

13. Yahyâ b. Hassân [et-Tinnîsi] (ö. 208/823)- 2 hadis

Ahmed, İclî ve Nesâî, sika olduğunu belirtmiş, Ebû Hâtim hakkında "Sâlihu'l-hadîs" tabirini kullanmış, İbn Hibbân da kendisini *es-Sikât'*ta zikretmiştir.⁴³ 769 ve 1433 numaralı hadislerin râvisidir.

14. Mervân b. Muhammed (ö. 210/825) - 1 hadis

Ebû Hâtim ve Sâlih b. Muhammed'in sika olarak nitelendirdiği, Ebû Süleymân ed-Dârânî'nin kendisinden sitayişle bahsettiği güvenilir bir râvidir.⁴⁴

15. Muhammed b. Abdullâh er-Rakkâşî (ö. 219/834) - 1 hadis

Sika ve âbid bir şahsiyettir.⁴⁵ 2278 numaralı hadisin râvisidir.

Dârimî'nin rivâyetinde bulunduğu Mâlik'in talebelerinin talebeleri:

1. Ravh [b. Ubâde] (ö. 205/820) – 3 hadis

Güvenilirliği tartışmalı olup hakkında Hatîb "sika", Yahyâ b. Maîn "sadûk, lâ be'se bih", Ebû Hâtim "lâ yuhtaccu bih", Nesâî "leyse bi'l-kaviyy" demiştir.⁴⁶

³⁹ Zehebî, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, 10/480, 483.

⁴⁰ Zehebî, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, 10/142, 151.

⁴¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/462-464.

⁴² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/354.

⁴³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/268.

⁴⁴ Zehebî, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, 8/191.

⁴⁵ Zehebî, *el-Kâşif fî ma'rifeti men lehû rivâyetun fi'l-kütübi's-sitte*, thk. Muhammed Avvâme (Cidde: Dâru'l-Kible, 1992), 2/190.

⁴⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/402-406.

Buhârî ve Müslim, Ravh'tan *Sahîh*'lerinde hadis nakletmişlerdir.⁴⁷ *Sünen*'deki 2293, 2299 ve 2539 numaralı hadislerin râvisidir.

2. Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî (ö. 204/820) – 3 hadis

İmâm Şâfiî sikadır.⁴⁸ 1569, 1570 ve 1571 numaralı hadisleri rivâyet etmiştir.

3. Yahyâ b. Saîd el-Kattân (ö. 198/813-814) – 3 hadis

Sika bir râvîdir.⁴⁹ 1949, 2295 ve 2296 numaralı hadisler ondan nakledilmiştir.

4. Abdullâh b. İdrîs (ö. 192/808) – 1 hadis

Abdullâh sika bir râvî⁵⁰ olup 1486 numaralı hadis ondan rivâyet edilmiştir.

5. Abdurrahmân b. Mehdî (ö. 198/813-814) – 1 hadis

Sikadır.⁵¹ 467 numaralı hadisin râvisidir.

6. Mutarrif [b. Abdullâh eş-Şihhîr] (ö. 220/835) – 1 hadis

Mâlik'in kız kardeşinin oğludur. İbn Ebî Hâtim, onun hakkında “muzdaribu'l-hadîs, sadûk” demiştir.⁵² Buhârî ve Müslim, Mutarrif'ten *Sahîh*'lerinde hadis nakletmişlerdir.⁵³ 665 numaralı hadisin râvisidir.

7. Vekî' [b. Cerrâh] (ö. 197/812) – 1 hadis

Sikadır.⁵⁴ 2538 numaralı hadisi rivâyet etmiştir.

Mâlik'in bu 22 râvisi içinden 3 tanesi; Hâlid b. Mahled, Ravh ve Mutarrif bazılarınca zayıf görülmüş, diğerleri ise sika kabul edilmiştir. Buna göre ilgili râvîlerin güvenilirlik oranı şu şekildedir:

Mâlik'in Râvileri	Oran
Güvenilir (19)	%86
Güvenilirliği tartışmalı veya zayıf (3)	%14

Buhârî ve Müslim'in, bir kısım ricâl âlimlerince zayıf görülen bu üç râviden rivâyette bulunması onların sikalığına bir delil sayılacak olursa, bu oran %100 güvenilir şekilde güncellenebilir.

⁴⁷ Örneğin bkz. Buhârî, “Taksîru's-salât”, 17 (No. 1115); Müslim, “İmân”, 316 (No. 191).

⁴⁸ Zehebi, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*, 10/5-99.

⁴⁹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, 11/216-220.

⁵⁰ İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, 5/144-145.

⁵¹ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17/432-433.

⁵² Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/67-73.

⁵³ Örneğin bkz. Buhârî, “Ezân”, 116 (No. 786); Müslim, “Tahâret”, 93 (No. 280).

⁵⁴ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/462-484.

Bu 22 râvî, Dârimî'ye yakınlıkları açısından 2 grupta değerlendirilebilir. Aşağıda bu iki gruptan gelen hadislerin sayısı ve toplam rivâyetler içindeki oranları bir tablo ile ortaya konulmuştur.

Rivâyetin Kaynağı	Talebe	Rivâyet Sayısı	Yaklaşık Oran
Mâlik'in Talebeleri	Hâlid b. Mahled	56	%41
	Ebû Ali el-Hanefî	22	%16
	el-Hakem b. el-Mübârek	12	%9
	Diğer	33	%25
Mâlik'in Talebelerinin Talebeleri	Ravh b. Ubâde	3	%2
	Muhammed b. İdrîs	3	%2
	Yahyâ b. Saîd	3	%2
	Diğer	4	%3

Görüldüğü üzere Dârimî, Mâlik'ten rivâyetlerinin yaklaşık %91'ini onun talebelerinden, %9'unu da talebelerinin talebelerinden nakletmiştir. Dârimî Mâlik'ten rivâyetlerinin kabaca %50'sini Hâlid b. Mahled'den almıştır.

Sonuç

İmâm Mâlik'in rivâyetleri *Kütüb-i Sitte* müellifleri için önemli bir rivâyet kaynağıdır. Bazı âlimlerce *Sünen'i Kütüb-i Sitte*'nin altıncı eseri olmaya layık görülen Dârimî de Mâlik'in rivâyetlerinden bir kısmını eserine almış, ondan merfû', mevkuf ve maktû' hadisler yanında bazı konulardaki görüşlerini de aktarmıştır. İlgili rivâyetlerin toplamı 137'yi bulmaktadır.

Dârimî'nin *Sünen*'inde Mâlik'in 22 talebesinden gelen hadis rivâyetleri *Muvatta*'ın Leysî nüshasındaki hadislerle mukâyeseli olarak incelendiğinde aralarında sened veya metin açısından kayda değer fark bulunmadığı görülmektedir. Görülen farklar genellikle anlamı bozmayacak şekilde birkaç harf veya kelime fazlalığı veya azlığı ya da asıl ve özet metin şeklindedir. Bu durum, Mâlik'in rivâyetlerinin sonraki nesillere bozulmadan aktarıldığını göstermektedir. Leysî nüshasında ve diğerlerinde bulunamayan rivâyetler ya Mâlik'in *Muvatta*' güncellemeleri sırasında kitabından çıkardığı hadislerden ya da *Muvatta*' dışındaki rivâyetlerinden oluşmaktadır. Mâlik'in bu tasarrufu, rivâyetleri asılsız kılmadığı gibi ona aidiyetlerine de hâlel getirmez.

Dârimî, *Sünen*'inde, yukarıda da değinildiği üzere Mâlik'in 22 talebesinden rivâyette bulunmuştur. Bu talebeler içinde, 56 rivâyet aktardığı Hâlid b. Mahled (ö. 213/828) birinci sırada gelmektedir. Onu 22 rivâyetle Ebû Alî Hanefî (ö. 209/824) ve 12 rivâyetle el-Hakem b. el-Mübârek (ö. 213/828) izlemektedir. Dârimî, bu üç talebe hâricindekilerden sadece birkaç rivâyet aktarmıştır. Buhârî, *Sahîh*'inde Abdullâh b. Yûsuf et-Tinnîsî'yi (ö. 218/833); Müslim, *Sahîh*'inde Yahyâ b. Yahyâ et-Temîmî'yi (ö. 226/840); Ebû Dâvûd,

Sünen'inde Abdullâh b. Mesleme'yi (ö. 221/836); Tirmizî, *Sünen*'inde Ma'n b. İsbâ'yı (ö. 198/814); Nesâî, *Sünen*'inde Kuteybe b. Saîd'i (ö. 240/855) ve İbn Mâce, *Sünen*'inde Hişâm b. Ammâr'ı (ö. 245/859) Mâlik'ten rivâyet konusunda daha çok tercih etmiştir. Görüldüğü üzere bu yedi müellifin de Mâlik'ten rivâyetler konusunda birinci tercihi olan râvi farklıdır. Ancak girişte bahsettiğimiz araştırmamızda ulaştığımız neticeye göre, bu yedi râvinin Mâlik'ten yaptıkları rivâyetlerin, kimi zaman mevcut *Muvatta'* nüshalarındaki rivâyetlerle aynı olmaları, kimi zaman da onlardan dikkate alınmayacak kadar basit farklarla ayrılmaları ayrı coğrafyalarda yaşayan muhaddislerin elde ettikleri rivâyetleri titizlikle koruduklarını gösteren somut bir delil olarak değerlendirilebilir.

Dârimî'nin Mâlik'ten naklettiği rivâyetlerin çoğu *Muvatta'*ın Leysî nüshasında bulunmakla birlikte, -5 tanesi Mâlik'in görüşlerinden oluşan- 15 rivâyet ise mevcut *Muvatta'* nüshalarında ve Cevherî'nin eserinde bulunamamıştır. Mâlik'e ait olduğu halde belirtilen kaynaklarda bulunamayan hadislerin sayısı; Buhârî'nin *Sahîh*'i için 29, Müslim'in *Sahîh*'i için 20, Tirmizî'nin *Sünen*'i için 4, İbn Mâce'nin *Sünen*'i için (tekrar olan biri çıkarıldığında) 3'tür. Bu durumun muhtemel sebeplerine yukarıda değinilmiştir.

Dârimî'nin *Sünen*'inin neredeyse %40'ı mevkûf rivâyetlerden oluştuğu halde önemli bir mevkûf hadis kaynağı olan Mâlik'ten bu kapsamda pek rivâyette bulunmadığı görülmektedir. Dârimî ondan 100'den fazla merfû' rivâyet aktarmakla birlikte mevkuf rivâyetleri 4, maktû' rivâyetleri ise 9'da kalmıştır. Bunun özel bir nedeni olup olmadığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak muhtemelen Dârimî'nin, *Sünen*'ini kaleme alırken hedefleri doğrultusunda yaptığı hadis seçimleri bunda etkili olmuştur.

Dârimî'nin Mâlik'ten rivâyetleri, 756, 2054 ve 2607 numaralı *Sünen* hadisleri dışında semâ ile alınmıştır. Bu üç rivâyetin tahammül yöntemi ise kırâattır. Bu durum, hadislerin genellikle ders ortamında dinlenmek sûretiyle alındığını, arada bir hoca-talebe etkileşimi bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Bütün bu somut veriler, Dârimî'nin Mâlik'in rivâyetlerinden ne oranda istifâde ettiğini ortaya koymuş bulunmaktadır. Böylece hadis edebiyatı ve hadis tarihinin önemli bir konusu olan, Mâlik'in rivâyetlerinin *Kütüb-i Sitte*'ye somut etkileri mevzûu, Dârimî'nin *Sünen*'i çerçevesinde aydınlığa kavuşmuş olmaktadır.

Kaynakça

Aydın, Abdullah. "es-Sünen". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/142. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

- Aydın, Abdullah. *Sünen-i Dârimi*. İstanbul: Madve Yayınları, 1994.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *Şahîhü'l-Buhârî*. Kâhire: Dârü'l-Hadîs, 2011.
- Bûsîrî, Ahmed b. Ebû Bekir. *Misbâhu'z-zücâce fî zevâidi İbn Mâce*. thk. Muhammed el-Müntekâ el-Keşnâvî. Beyrût: Dârü'l-Arabiyye, 1403.
- Cevherî, Abdurrahmân b. Abdullâh. *Müsnedü'l-Muvatta'*. Beyrût: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1997.
- Çakan, İsmail Lütfi. *Hadis Edebiyatı*. İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2011.
- Dârimî, Abdullâh b. Abdurrahmân. *Sünenü'd-Dârimi*. thk. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. Suûdi Arabistan: Dârü'l-Muğnî, 2000.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. Eş'as. *Sünenü Ebî Dâvûd*. thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd. Beyrût: el-Mektebetü'l-Asriyye, ty.
- Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî. *es-Sikât*. Hindistan: Dâiretü'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1973.
- Ebû Zehv, Muhammed. *el-Hadîs ve'l-muhaddisûn*. Kâhire: Dârü'l-Fikri'l-Arabî, 1378.
- Erkaya, Musa. İbn Mâce'nin Hadis Kültüründeki Yeri. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.
- İbn Ebî Hâtim Abdurrahmân b. Muhammed er-Râzî. *el-Cerh ve't-ta'dîl*. Beyrût: Dârü İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1952.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî. *Tehzîbü't-Tehzîb*. Hindistan: Matbaatü Dâireti'l-Meârif, 1326.
- İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Ali. *el-Mevzû'ât mine'l-eḥâdîsi'l-merfû'ât*. nşr. Nureddin Boyacılar. Riyad: 1418/1997.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Abdullâh b. Mesleme el-Ka'nebî rivâyeti). thk. Abdülmecîd Türkî. Beyrût: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1999.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Abdullâh b. Vehb rivâyeti). thk. Mikloş Muranyi. Beyrût: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 2002.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Abdurrahmân b. Kâsım rivâyeti). thk. Muhammed b. Alevî. Abu Dabi: el-Mecmeu's-Sekafi, 2004.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Ali b. Ziyâd el-Absî rivâyeti). thk. Muhammed el-Şâzelî en-Nüfeyr. Beyrût: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1980.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Ebû Mus'âb ez-Zührî rivâyeti). thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf ve Mahmûd Muhammed Halîl. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1998.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî rivâyeti). thk. Abdülvehhâb Abdüllatif. Kâhire: Lecnetü İhyâi't-Türâs, 1994.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Süveyd b. Saîd el-Hadesânî rivâyeti). thk. Abdülmecîd Türkî. Beyrût: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1994.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî rivâyeti). thk. Muhammed Fuâd Abdülbaki. Kâhire: Dârü'l-Hadîs, 2005.
- Mizzî, Yûsuf b. Abdurrahmân. *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâ'ir-ricâl*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1980.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc. *Şahîhü Müslim*. Beyrût: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011.
- Nu'mânî, M. Abdürreşîd. *el-İmâm İbn Mâce ve kitâbühû es-Sünen*. nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde. Beyrut: Mektebetü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1419.
- Sifil, Ebubekir. *Muvatta Nüşhaları Muhteva Analizi*. İstanbul: Rihle Kitap, 2017.

- Süyûtî, Abdurrahmân b. Ebî Bekr. *Tedrîbu'r-râvî fî şerhi Takrîbî'n-Nevâvî*. thk. Ahmed Ömer Hâşim. Beyrût, Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî, 1996.
- Tirmizî, Muhammed b. İsâ. *Sünenü't-Tirmizî*. Mısır: Mustafâ el-Bâb el-Halebî, 1975.
- Yıldırım, Ahmet. Dârimî ve Sünen'i. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *el-Kâşif fî ma'rifeti men lehû rivâyetun fî'l-kütübî's-sitte*, thk. Muhammed Avvâme. Cidde: Dâru'l-Kible, 1992.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1985.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Contribution of Authors

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.
The authors contributed equally to the study.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale iThenticate yazılımıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism was detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed
